

Benedikta XVI.

Joseph Ratzinger je bil rojen 16. aprila 1927 v Marktl am Inn. Bil je najmlajši od treh otrok. Starejša sestra Marija je bila rojena leta 1921, njegov starejši brat Georg (Jurij) pa leta 1924. Samo štiri ure po krstu je bil Joseph krščen. 16. aprila je bila tistega leta velika sobota. Ker se je tedaj vstajenje praznovalo že na veliko soboto dopoldan, je bil prvi krščenec s pravkar posvečeno vodo velike noči. »Dejstvo, da je bilo moje življenje že od vsega začetka tako potopljeno v velikonočno skrivnost«, tako piše sam, »me je vedno napolnjevalo s hvaležnostjo, kajti to je bilo lahko zgolj znamenje blagoslova. Seveda ni bila velikonočna nedelja, ampak samo velika sobota. Toda dlje ko to premišlujem, bolj se mi zdi, da je to primerno bistvu našega zemeljskega bivanja, ki še pričakuje velike noči in še ne uživa polne svetlobe, a ji gre vendarle z zaupanjem naproti.«¹

1. Otroštvo, mladost in izobraževanje do duhovniškega posvečenja (1927-1951)

Joseph je odraščal v verni družini. Njegov oče je bil žandar, človek pravice. »Moj oče je bil zelo pravičen, a tudi zelo strog človek. Toda zmeraj smo občutili, da je bil strog iz dobrote. In zato smo njegovo strogost lahko zares dobro sprejemali.«² Njegova mati, ki je izvirala iz Južne Tirolske, je skrbela za hišo in družino ter je s svojo milino dopolnjevala očeta. »Mati je to, kar je bilo pri njem morda preveč strogo, zmeraj izravnavala s svojo toplino in prisrčnostjo.«³ Katoliška vera je bila sestavni del njihovega življenja: »Pri vseh obedih je bila molitev. Če je bilo le kako mogoče zaradi šolskega ritma, smo šli seveda tudi vsak dan k maši in ob nedeljah skupno k službi božji. Pozneje, ko je bil oče upokojen, smo največkrat molili tudi rožni venec.«⁴

Po prvem svetem obhajilu je Joseph, podobno kot njegov brat Georg, postal ministrant. V zgodnji mladosti si je zaželel mašno knjižico (Schott-Messbuch), da bi mogel bolj razumeti liturgijo. Sam piše: »Postopno prodiranje v skrivnostni svet bogoslužja je bila napeta pustolovščina, ki se je na oltarju odigravala pred nami in za nas. Postajalo mi je vse bolj jasno, da se tu srečujem z resničnostjo, ki se je ni nekdo izmislil... Ta skrivnostna tkanina besedila in ravnanja je zrasla v stoletjih iz vere Cerkve.«⁵

Nad mladostjo Josepha Ratzingerja so lebdeli temni oblaki nacionalnega socializma (nacizma). Oče je bil kot žandar v službi države. Kot odločen Hitlerjev nasprotnik je bil nadvse vesel, da je mogel leta 1937 oditi v pokoj in se naseliti na podeželsko okolje v Traustein. V Trausteinu so vsi trije otroci obiskovali gimnazijo. Joseph je bil zelo nadarjen dijak. Zelo ga je zanimala grščina in latinščina in kmalu je prevedel latinske himne v lepo nemščino. Sredi vojne, bilo je to leta 1943, je moral oditi skupaj z ostalimi semeniščniki iz Trausteina za pomočnika letalske obrambe v München. Leta 1944 je bil vpoklican k Reicharbeitdienst (k obveznemu delu za državo). Po krajšem ujetništvu se je leta 1945 mogel vrniti domov. Vse življenje se je

¹ Joseph Ratzinger, Iz mojega življenja, avtobiografija, Ljubljana, Novi svet, 2005, str. 6

² Joseph Ratzinger, Sol zelje, Ljubljana, Družina, 1998, str. 48.

³ Sol zemlje, 48

⁴ Sol zemlje, 50

⁵ Iz mojega življenja, 13

bojeval za svobodo vesti in zoper vsako ideologijo, ker je sam doživel teror nacističnega režima.

V letih druge svetovne vojne je v srcu Josepha Ratzingerja – kakor tudi njegovega brata Georga – zorel duhovniški poklic. Tako sta oba leta 1946 vstopila v bogoslovno semenišče v Freisingu. Tam, in tudi v semenišču v Münchnu, sta imela izvrstne profesorje, ki so ju vpeljali v bogastvo katoliške teologije in se niso izogibali soočanja z velikimi vprašanji časa. Joseph je imel veliko veselje do študija, a naučil se je tudi, da k duhovništvu spada prav tako pripravljenost za služenje. »Teologije nisem študiral, da bi postal profesor, čeprav je to bila moja tiha želja. Toda pritrditev duhovništvu je pomenila zame pritrditev celotni nalogi, tudi v njenih najpreprostejših oblikah.«⁶

29. junija 1951 je kardinal Faulhaber v freisingški stolnici podelil duhovniško posvečenje Josephu Ratzingerju in njegovemu bratu Georgu (Juriju). To je bil za Josepha nepozaben dan. »Bilo nas je preko štirideset kandidatov, ki smo na klic »adsum« odgovorili: Tukaj sem – na sijoč poletni dan, ki ostaja nepozaben kot vrhunec mojega življenja. Ne bodimo vraževerni. Toda v trenutku, ko je ostareli nadškof položil roke na mojo glavo, se je od glavnega oltarja dvignil ptiček – morda škrjanček-, poletel po stolnici in pri tem popeval majhno hvalnico. To mi je bilo kakor tolažba od zgoraj: dobro je tako, na pravi poti si.«⁷ Kot novomašno geslo si je izbral Pavlove besede: »Nočemo gospodovati nad vašo vero, ampak biti sodelavci pri vašem veselju« (prim. 2 Kor 1,24). Veselje nad vero je prepletalo vse njegovo življenje.

2. Dušni pasti in profesor (1951 – 1977)

Avgusta 1951 je Joseph Ratzinger nastopil službo kaplana v župniji »Heilig Blut« (Presvete Krvi) v Münchnu. Tam je deloval znani župnik Blumschein, ki ni – tako je zapisal kasneje Joseph Ratzinger – »le drugim govoril, da mora duhovnik 'žareti', ampak je bil on sam zares človek, ki je duhovno izžareval.«⁸ (n.d., str. 60). Ta veliki duhovniški vzor je novomašniku pomagal, da se je pogumno spoprijel s svojimi dolžnostmi: »Imel sem šestnajst ur verouka v petih različnih razredih, kar je terjalo veliko priprave. Vsako nedeljo sem moral vsaj dvakrat maševati in imeti dve različni pridigi; vsako jutro sem od 6h do 7h sedel v spovednici, ob sobotah popoldne po štiri ure. Vsak teden je bilo treba na različnih mestnih pokopališčih pokopati vedno več ljudi. Na mojih ramenih je bila vsa mladinska pastoralna, in k temu so prišle še izredne obveznosti kakor krsti, poroke itd.«⁹ Delo z otroki in njihovimi družinami mu je kmalu postalo v veliko veselje. Seveda se je tudi zavedal, kako zelo se je že miselni svet otrok oddaljil od vere in kako malo se poučevanje verouka prekriva z življenjem družin.

V naslednjih letih so Ratzingerja ponovno poklicali v freisingško semenišče, da bi imel tam predavanja o zakramentalni pastoralni in da bi napravil doktorat. Samo eno leto je potreboval za svojo disertacijo o »Božjem ljudstvu in božji hiši v Avguštinovem učenju o Cerkvi«. Že tedaj so bile postavljene temeljne smernice njegovega teološkega razmišljanja. »Izhodišče je najprej beseda. Da verujemo božji

⁶ Sol zemlje, 59.

⁷ Iz mojega življenja, 59

⁸ Iz mojega življenja, 60.

⁹ Iz mojega življenja 60s.

besedi, da jo skušamo zares spoznati in razumeti in potem misliti skupaj z velikimi mojstri vere. Odtod ima moja teologija nekoliko bibličen pečat in pečat cerkvenih očetov, posebno Avgušтина.«¹⁰ V svoji disertaciji je Ratzinger na osnovi Avgušтина pokazal, da je Cerkev zgradil Bog, ne mi, in da Cerkev ni zaradi same sebe, ampak zato, da bi ljudje spoznali Boga. V Cerkvi gre za božjo skrivnost.

Mladi doktor teologije je bil trdno zasidran v veri Cerkve in hkrati odprt za izzive časa. Že kmalu je v Freisingu prevzel stolico za dogmatiko in na študente je imel močan vpliv zaradi svoje sposobnosti prepričljivo pokazati bistvo vere. Da bi mogel prevzeti profesuro, je moral napisati habilitacijsko nalogo. V pogovoru s svojim učiteljem profesorjem Söhngenom, se je lotil velikega frančiškanskega učitelja Bonaventura. Hotel je odgovoriti na vprašanje, zakaj razodetje in vera nista obrnjena nazaj in ne priklepata ljudi na pretekli čas. Glede tega je dejal: »Bonaventura je odgovoril na to, ko je v skladu z Jezusovim evangelijem močno poudaril povezanost Kristusa in Svetega Duha. Zgodovinska beseda razodetja je dokončna, a je neizčrpna in odpira vedno nove globine.«¹¹ Z drugimi besedami: Razodetje in krščanska vera nikoli ne zastarata. Oboje je vedno aktualno, vsaki generaciji ima oboje kaj povedati.

Leta 1957 se je mladi Joseph Ratzinger habilitiral. V naslednjih letih je prevzel v zelo hitrem zaporedju celo vrsto stolic v različnih krajih: 1958 v Freisingu, 1959 v Bonnu, 1963 v Münstru, 1966 v Tübingenu in 1969 v Regensburgu, kjer je poučeval dogmatiko do leta 1977. Ni mogoče, da bi se na tem mestu poglobljali v njegovo profesorsko delovanje in v dela, ki jih je izdal. Cilj njegovega delovanja je bil, da bi vero osvobodil šablon in otrdelosti, da bi jo na novo predstavil v svoji svežini in življenjskosti in jo vpeljal v pogovor s časom. Profesor Ratzinger je bil študentom blizu. Pri njegovih predavanjih so bile predavalnice prenapolnjene. Že kmalu se je začel redno srečevati s svojimi doktoranti v tako imenovanem »krogu učencev«. Tudi med svojimi kolegi profesorji ter v krogu škofov so ga cenili zaradi njegove kompetentnosti in človeške skromnosti. Zato se nam ni treba čuditi, da ga je kölnski kardinal Frings kot mladega profesorja – takrat je poučeval v Bonnu – izbral za svojega koncilskega teologa.

V letih koncila, to je od 1962 do 1965 je bil profesor Ratzinger zato večkrat v Rimu. Ozračje tistega časa opisuje s sledečimi besedami: »Potem ko je papež Janez XXIII. sklical koncil in mu dal na pot geslo, da naj naredi skok naprej in posedanji vero, je bila v koncilskih očetih zelo močna volja, upati si zdaj res nekaj novega.«¹² Kardinal Frings in njegov teolog Ratzinger sta bila istega mnjenja. Njun vpliv na različna koncilska besedila je sedaj poznan, predvsem pri velikih dokumentih o Cerkvi, o razodetju in o misijonih.

Profesor Ratzinger je tedaj pripadal tistim teologom, ki so bili odprti za novo, hkrati pa njihova zvestoba Cerkvi nikoli ni bila postavljena pod vprašaj. Zato je zelo zgodaj spoznal, že sredi koncila, da je poleg dobre usmeritve, ki si prizadeva za pravo prenovo Cerkve, na delu tudi »duh koncila«, ki bo imel usodne posledice. »Očetje so hoteli vero podanašnjiti – a jo prav s tem tudi ponuditi v vsej njeni silovitosti. Namesto tega se je bolj in bolj oblikoval vtis, naj bi reforma obstajala v tem, da preprosto odvržemo balast; da si stvar naredimo lažjo, tako da se je pravzaprav zdelo, da reforma

¹⁰ Sol zemlje, 71.

¹¹ Sol zemlje, 66s.

¹² Sol zemlje, 79.

zdaj ne obstaja v radikalizaciji vere, temveč v nekakšnem razredčenju le-te.«¹³ Tako je kmalu prišlo do polariziranja: Za ene je bil koncil samo odskočna deska za stalne preнове, drugi so koncil vedno bolj postavljali pod vprašaj. Profesor Ratzinger je čisto enostavno dejal: »Resnična dediščina koncila je v njegovih besedilih. Če jih človek lepo in temeljito interpretira, je obvarovan ekstremizmov v obeh smereh; in potem se zares odpre pot, ki ima pred seboj še veliko prihodnosti.«¹⁴

Kakor je bilo že omenjeno, je Joseph Ratzinger 1966 prevzel stolico za dogmatiko v Tübingenu. Tam je imel 1967 za vse fakultete univerze vrsto predavanj o »uvodu v krščanstvo«. Ta predavanja so bila objavljena 1968 in postala uspešnica in verjetno najbolj poznano delo Josepha Ratzingerja. V predgovoru spomni na staro pripoved o »Srečnem Janezu«, ki je, da bi mu bilo lažje, kepo zlata, ki ga je težila in utrujala, po vrsti zamenjal za konja, kravo, gos in nazadnje za brus, ki ga je nato zalučal v vodo, ne da bi pri tem kaj prida izgubil. »Zaskrbljenemu kristjanu današnjega časa pa se neredko vsiljuje vprašanje, kakor na primer: Ali ni naša teologija mnogokrat krenila na podobno pot? Ali ni zahteva vere, ki jo človek čuti kot pretežko, postopoma vedno manj posredovana, vedno samo toliko, da se zdi, kakor da se ni izgubilo nič bistvenega, pa vendar toliko, da si je človek upal narediti naslednji korak? ... Tu je določen namen te knjige: to delo hoče pomagati, da bi vero na novo razumeli kot možnost resnične človeškosti v današnjem svetu, da bi vero razložili, ne da bi jo s tem spremenili ali prevrednotili v govorjenje, ki le trudoma prekriva popolno duhovno praznino.«¹⁵ Tukaj vidimo temeljni teološki namen Josepha Ratzingerja: Zaklad vere želi na novo napraviti razumljiv in pokazati njegov pomen za današnje ljudi in za današnjo družbo.

3. Nadškof Münchna in Freisinga (1977-1982)

1969 se je profesor Ratzinger odzval klicu v Regensburg. Tam je dejansko želel ostati. Njegov brat Georg je vodil znameniti zbor Regensburger Dompatzen. Njegova sestra Marija, ki ga je spremljala na vseh njegovih postajah, je vodila gospodinjstvo in je delala kot tajnica. Dvakrat je bil dekan teološke fakultete in tudi vicerektor univerze ter je preživel blagoslovljena in rodovitna leta.

Julija 1976 je nenadoma umrl münchenski nadškof kardinal Döpfner. Joseph Ratzinger piše o tem obdobju: »Kmalu so zaokrožile novice, da sem med kandidati za njegovega naslednika. Nisem jih mogel resno jemati, kajti meje mojega zdravja so bile prav tako znane kakor moja tujost do vodstvenih in upravnih nalog. Vedel sem, da sem poklican k življenju učenjaka.«¹⁶

A leto kasneje – profesor Ratzinger je bil star 50 let – je bil dejansko imenovan za nadškofa Münchna in Freisinga. Pristanek je dal po težkem notranjem boju. Na predvečer binkošti 1977 je v münchenski stolnici prejel škofovsko posvečenje: »Ta dan je bil nepojmljivo lep ... Münchenska stolnica ... je bila sijajno okrašena in napolnjena z ozračjem veselja, ki je človeka nepremagljivo zgrabilo. Doživel sem, kaj je zakrament – da se tu izvrši resničnost. Potem molitev pred Marijinim stebrom v srcu bavarskega glavnega mesta, srečanje z mnogimi ljudmi, ki so sprejeli neznanca

¹³ Sol zemlje, 81.

¹⁴ Sol zemlje, 82.

¹⁵ Joseph Ratzinger, Uvod v krščanstvo, Celje 1975, st. 17s.

¹⁶ Iz mojega življenja, 108.

prisrčno in z veseljem, ki sploh ni moglo veljati meni, ampak ki mi je spet pokazalo, kaj je zakrament: pozdravljali so škofa, nosilca Kristusove skrivnosti.«¹⁷

Za škofovsko geslo si je izbral besede iz tretjega Janezovega pisma: »Sodelavci resnice«. V teh besedah je videl oklepaj, ki je povezoval njegovo dosedanjo nalogo teološkega profesorja in novo nalogo poslanstva škofa: »Pri vseh razlikah je šlo in gre za isto, za to, da sledimo resnici in smo ji na voljo. In ker je v današnjem svetu tema resnice skoraj izginila, ker se zdi, kakor da je za človeka prevelika, in vendar vse propade, če ni nobene resnice, zaradi tega se mi je to geslo tudi sicer zdelo času primerno.«¹⁸ To veliko nalogo je hotel spolniti skupaj z drugimi. Vedno se je trudil za skupno delo, da bo »Cerkve v tej uri prav vodena in bo dediščina koncila deležna pravilne osvojitve.«¹⁹

Novega nadškofa je papež Pavel VI. že nekaj tednov po njegovem škofovskem posvečenju imenoval za kardinala. Kmalu je postal močan oznanjevalec vere, neizprosni kritik zlorab in pogumen pastir, ki se ni izogibal konfliktom. Piše o njegovem pojmovanju tega časa, v katerem so bili očitni deficiti časa: »Utrujenost vere, upadanje poklicev, znižanje moralne ravni tudi med ljudmi Cerkve, rastoča tendenca k nasilju in mnogo drugega. Zmeraj mi zvenijo v ušesih besede Svetega pisma ter cerkvenih očetov, ki z veliko ostrino obsojajo pastirje, ki so kakor nemi psi in dopuščajo širjenje strupa, da se izognejo konfliktom. Mir ni prva državljanska dolžnost, in škof, ki bi mu bilo samo do tega, da ne bi imel neprilik in bi po možnosti prekril vse konflikte, je zame grozljiva vizija.«²⁰ Pri tem se je v prvi vrsti vedno trudil za to, da bi bil priča vstalega Gospoda in da bi pri ljudeh okrepil pravo vero. Njegova srčna želja je bila brez strahu pričevati za resnico in lepoto vere.

4. Prefekta kongregacije za nauk vere (1982 – 2005)

Že kmalu po izvolitvi leta 1978 je hotel papež Janez Pavel II. Ratzingerja poklicati v Rim, najprej kot prefekta kongregacije za vzgojo. A kardinal Ratzinger je prosil, da bi mu ne bilo treba takoj zapustiti Münchna, kjer je ravno začel uresničevati nekatere nujne reforme. 1981 se je papež ponovno obrnil na kardinala Ratzingerja, tokrat s prošnjo, da bi prevzel vodstvo kongregacije za nauk vere. Sedaj ni mogel več odreči in papež mu je izpolnil željo, da more tudi kot prefekt še naprej objavljati teološka dela. Marca 1982 je začel s svojim delom na kongregaciji, ki ima nalogo spodbujati in braniti katoliški nauk po vsem svetu. To v našem času z vsemi revolucionarnimi spremembami ni lahka naloga. Od 1993 naprej sem delal na kongregaciji za nauk vere. Zato poznam delovanje kardinala Ratzingerja iz osebnih izkušenj. Vedel je, da mora kot prefekt kongregacije za nauk vere vedno znova računati na kritike. Na vprašanje, kaj mu je pomagalo, da je ohranil mir, je dejal: »Sem svoboden kristjan in pred Bogom ne pred ljudmi bom moral dajati odgovor za vse, kar sem napravil.« Kardinal Ratzinger je pogosto spomnil (opozoril) na velike priče vesti, kot na Thomasa Mora ali John Henry Newmana, ki sta mu bila vzornika.

Na kongregaciji za nauk vere je od vsega začetka spodbujal skupinski način dela. Odločitve glede konkretnih vprašanj so bile podane samo skupno na tedenskih

¹⁷ Iz mojega življenja, 109s.

¹⁸ Iz mojega življenja, 110.

¹⁹ Sol zelje, 89.

²⁰ Sol zemlje, 89s.

srečanjih s sodelavci. Pomembnejša vprašanja so bila na mesečnih srečanjih predložena konzultorjem (svetovalcem): Konzultorji so poklicni teologi, ki delajo za kongregacijo za nauk vere. Vse pomembne odločitve so pripadale članom kongregacije, kardinalom in škofom iz vsega sveta, o njih se je razpravljalo in odločalo skupaj na srečanjih ob sredah in končno se jih je dalo v odobritev papežu. Ta način dela – timskega dela v najboljšem pomenu besede – je in ostaja zgleden. Nekoč smo vprašali kardinala Ratzingerja, zakaj hoče tako pogosto slišati mnenje nas mladih sodelavcev. Njegov odgovor je bil: »Že sveti Benedikt pravi v svojem pravilu, da more Sveti Duh delovati tudi po najmlajšem.« Vse življenje je bil človek odprtosti, vprašanj in poslušanja.

Razen tega je kardinal Ratzinger okrepil skupno delo s škofovskimi konferencami, predvsem s komisijami za vero. Od 1984 je približno vsako tretje leto potoval na drug kontinent, da se je srečal s predsedniki komisij za vero ter se z njimi pogovarjal o obstoječih vprašanjih in problemih. Njegova velika želja je bila, da bi okrepil odgovornost škofov in škofovskih konferenc za pravo vero. Poudarjal je, da moramo v našem času za posredovanje vere vsi držati skupaj. Bolj ko je Cerkev enotna, bolj ko Rim in škofje posameznih dežel govorijo isti jezik, toliko bolj bodo ljudje izkusili moč vere.

V skrbi zaradi nekaterih teologov, ki so zašli glede cerkvenega nauka, je kardinal Ratzinger poudarjal predvsem dialog in moč argumentov. Vedno znova je spomnil na cerkveno poklicanost teologov in je dal postopek glede preiskave o nauku temeljito predelati. Po eni strani je treba zavarovati pravice posameznega teologa, po drugi strani pa ščititi tudi pravico vernikov do zdravega nauka. Soočenje s posameznimi teologi se je vršilo v dialogu večinoma več let in pri tem je bilo mogoče rešiti veliko problemov. V zelo redkih primerih so bili potrebni disciplinski ukrepi.

Posebne zasluge ima kardinal Ratzinger za Katekizem katoliške Cerkve. Ideja za ta projekt se je rodila 1985 na sinodi dvajset let po zaključku koncila. Janez Pavel II. je poveril izdelavo besedila komisiji pod vodstvom kardinala Ratzingerja. Komisiji je stal ob strani redakcijski komite. Prvi osnutek je bil predložen vsem škofovskim konferencam, teološkim fakultetam in katehetskim institutom. Na tisoče predlogov je bilo vdelanih v besedilo, tako da je mogoče reči: Ta katekizem je dokument za vso Cerkev in hkrati izdelan s sodelovanjem celotne Cerkve. 1992 je papež Janez Pavel II. katekizem odobril kot »zanesljivo pravilo za poučevanje vere«. Ta katekizem bo šel v zgodovino Cerkve.

V 23 letih delovanja v kongregaciji za nauk vere se je moral kardinal Ratzinger soočati s polno izzivi. V začetku osemdesetih let je bila velika tema teologija osvoboditve v Južni Ameriki: Vera naj bi ne kazala samo poti v nebesa, ampak naj bi nam tudi pomagala tu na zemlji izboljšati življenje ljudi in premagati nepravilne strukture. Kako daleč sme tukaj iti Cerkev? Ali sme podpirati marksistične tokove, vstopiti v boj zoper bogate v korist revnim? Kongregacija za nauk vere je zavrnila marksistično navdihnjeno teologijo osvoboditve, a tudi nakazala, kako naj se izdela prava na osnovi evangelija navdihnjena teologija osvoboditve: Oprime naj se osvoboditve od greha, prenovitev srca naj prispeva k prenovi in tako tudi spodbudi pravičnost v politiki in gospodarstvu.

Nadalje je velik problem relativizem, ki zatrjuje, da ne obstaja objektivne resnice, ampak samo subjektivna mnenja, da so vse vere zveličavne, da je Kristus

samo eden od mnogih ustanoviteljev religij. H korekturi takih tokov, ki so vdrli tudi v Cerkev, je bila leta 2000 objavljena izjava Dominus Iesus. Kongregacija za nauk vere v tem dokumentu pove, da je samo en Gospod in Odrešenik: Jezus Kristus, ki je umrl in vstal za vse ljudi. Seveda se morejo pripadniki drugih religij zveličati, če odkritosrčno sledijo vesti, a ne po Budi ali komerkoli, ampak po Jezusu Kristusu, edinem sredniku med Bogom in ljudmi. Različne religije so hkrati iskanje ljudi po božji skrivnosti, Kristus pa je božji odgovor na to iskanje ljudi. Zato moramo Gospoda in njegov evangelij tudi oznanjati vsem ljudem.

Nova vprašanja so tudi na področju bioetike. Pomislimo na umetno oplojevanje, na raziskovanje embrijev in veliko drugega. Pod kardinalom Ratzingerjem je kongregacija za nauk vere jasno povedala, da mora Cerkev brezpogojno spoštovati embrije od spočetja naprej in da mora biti človeško življenje v skladu z stvarjenjskim načrtom sad zakonske ljubezni. Zoper ideologijo gender je kongregacija spomnila, da imata moški in ženska isto dostojanstvo, a sta po volji Stvarnika različna in se morata ravno v svoji različnosti dopolnjevati za dobro vseh.

V teh letih je bilo jasno, da kardinal Ratzinger ni bil samo tesni sodelavec Janeza Pavla II., ampak tudi osebni prijatelj in svetovalec. Brez dvoma imajo velike okrožnice Janeza Pavla II. kot *Veritas splendor* (Sijaj resnice) o morali, *Evangelium vitae* (evangelij življenja) o zaščiti življenja, ali *Fides et ratio* (vera in razum) o veri in razumu tudi njegov prispevek. Kardinal Ratzinger je bil steber vere, sijajen teolog in ponižen služabnik, na katerega se je Janez Pavel II. mogel povsem in v celoti zanesti.

5. Pontifikat Benedikta XVI. (2005-2013) in njegovo delovanje kot upokojeni papež

Ko je 2005 Janez Pavel II. umrl, je bil kardinal Ratzinger dekan kardinalskega zbora. Zato je vodil pogreb. Njegove besede o umrlem papežu, ki stoji pri oknu nebes, gleda na nas in nas blagoslavlja, so nas globoko nagovorile. Tudi vodenje konklava je bilo v rokah kardinala Ratzingerja, ki je bil nato prav on – že drugi dan konklava – 19. aprila 2005 izbran za papeža.

Benedikt XVI. je vedel, da pri svojih 78. letih ne more začeti s kakšnimi posebnimi načrti za Cerkev. »Zavedal sem se«, pravi s pogledom nazaj, »da moram predvsem poskušati pokazati, kaj pomeni vera v današnjem svetu, ponovno opozoriti na osrednjost ver v Boga in dati ljudem pogum za verovanje.«²¹ S kakšnim programom se je novi papež lotil te naloge? V svoji pridigi ob prevzemu službe je dejal, da je njegov program v tem, »da ne vršim svoje volje, ne vsiljujem svojih idej, ampak skupaj z vso Cerkvijo prisluhnem Gospodovi besedi in volji in se dam voditi Gospodu, da on sam vodi Cerkev v tej uri naše zgodovine.«²² Tu govori srce Benedikta XVI.

Zadovoljiti se moramo, da z nekaj grobimi obrisi nakažemo, kako je poskušal v poslušanju Gospodu ljudi opogumiti v veri. Podaril nam je tri okrožnice o božjih krepostih vere, upanja in ljubezni. *Deus caritas est* (Bog je ljubezen, 2005) je naslov prve okrožnice. V njej nam predstavi skrivnost učlovečenega Boga in našo temeljno nalogo ljubezni do Boga in bližnjega. V svoji drugi okrožnici *Spe salvi* (Rešeni v upanju, 2007) poudari aktualnost krščanskega upanja v svetu, ki je pogosto nagnjen k resignaciji in k strahu pred prihodnostjo. In izdelal je okrožnico *Lumen fidei* (Luč

²¹ Peter Seewald, Benedikt XVI., Zadnji pogovori, Družina, Ljubljana 2016, str.

²² Govor 24. aprila 2005.

vere, 2013), ki jo je izdal papež Frančišek. V tej okrožnici nam pokaže, kako je vera luč na naši poti in kako se – podobno kot goreča iskra – predaja naprej od osebe do osebe. V socialni okrožnici Caritas in veritate (Ljubezen v resnici, 2009) se obrača k ljudem dobre volje in poudari pomen celostnega človekovega razvoja v ljubezni in v resnici. »Humanizem, ki izključuje Boga, je nečloveški humanizem« (št. 78), beremo v tej okrožnici.

Benedikt XVI. je sklical več sinod. Obravnavane teme so vse povezane z vero: pri prvi sinodi gre za obhajanje vere pri liturgiji (Sacramentum caritatis, 2006), pri drugi za božjo besedo, ki hrani našo vero (Verbum Domini, 2010), pri tretji za novo evangelizacijo v našem sekulariziranem svetu (2012).

Nepozabni so številni nagovori, premišljevanja, pridige, ki nam jih je podaril Benedikt XVI. Mnogi med nami smo imeli pri poslušanju njegovih besed izkustvo emavških učencev: »Ali ni najino srce gorelo v naju, ko nama je po poti govoril in odpiral Pisma?« (Lk 24, 32).

Na svojih potovanjih je prinašal veselo novico mnogim deželam. Sam je prišteval potovanja na svetovna srečanja mladih k najlepšim v svojem pontifikatu. »Köln, Sydney, Madrid, so trije izredni dogodki v mojem življenju, ki jih ne bom nikoli pozabil.«²³ Njegov temeljni namen je bil mlade ljudi okrepiti v veri. Mi nemško govoreči se spominjamo predvsem njegovih potovanj v bavarsko domovino, v Mariazell in Dunaj, kakor tudi v Berlin, Erfurt in Freiburg, kjer je s svojim nagovorom o odpovedi posvetnosti (Entweltlichung) sprožil proces, ki ga sedaj nadaljuje papež Frančišek.

Tukaj ne moremo natančneje obravnavati napredka v ekumenizmu, dobre odnose z judovstvom in z drugimi religijami, kakor tudi številnih srečanj s politiki in državniki. V vsakem primeru se je Benedikt vedno trudil približati se vsakemu človeku, nagovoriti njegovo vest, spodbuditi dobro v njem. Ni se izogibal krizam v Cerkvi in v Rimu, ampak se je z njimi spoprijel, kolikor je le mogel. Poleg vseh drugih nalog mu je uspelo napisati knjigo v treh delih »Jezus iz Nazareta«, ki že sedaj spada k obveznemu branju študentov teologije. To delo mu je bilo še posebno pri srcu. Kajti »Cerkve je konec ..., če ne poznamo več Jezusa«²⁴

Nekateri so Benedikta XVI. kritizirali in menili, da je bolj profesor kot pastir. Na to kritiko je sam odgovoril: »Skušal sem biti predvsem profesor. K temu spada seveda tudi goreče ukvarjanje z božjo besedo, torej tisto, kar naj bi profesor delal. Temu se pridružuje, da si spoznavalec, confesor. Pojma profesor in confesor pomenita filološko približno isto. Moja naloga je bila bolj naloga confesorja.«²⁵ Benedikt je bil papež-confessor, poznavalec in pričevallec vere.

In potem je prišel 11. februar 2013, ko je ves svet zajel sapo. Benedikt XVI. je napovedal svojo odpoved. To je storil, ker je trezen razmišljujoč človek in je spoznal, da nima več moči, da bi v našem težkem času vršil službo papeža. Temu se je pridružila njegova gotovost vere, da bo Gospod še naprej skrbel za svojo Cerkev in ji podaril novega papeža. In končno je bil in je zgled ponižnosti: samo ponižni človek more napraviti tak korak. Pri svoji zadnji avdienci 27. februarja 2013 je dejal glede svoje odpovedi: »Teža odločitve je bila tudi v tem, da sem bil pred Gospodom ... za

²³ Peter Seewald, Benedikt XVI., Zadnji pogovori, Družina, Ljubljana 2016, str. 203.

²⁴ Zadnji pogovori, 212.

²⁵ Zadnji pogovori, 238.

vedno obremenjen. ... Moja odločitev, da se odpovem aktivnemu izvrševanju službe, tega ne preklicuje. Vračam se v privatno življenje... Ne grem stran od križa, ampak na nov način ostajam pri križanem Gospodu. Nič več nimam službenega polnomočja za vodenje Cerkve, a v službi molitve ostajam tako rekoč v tesnem območju svetega Petra.« V zadnjih štirih letih opravlja upokojeni papež to služenje molitve za Cerkev in še posebej za svojega naslednika papeža Frančiška.

Prisluhnimo na koncu še enkrat besedam Benedikta XVI. pri njegovem zadnjem srečanju z romarji na trgu Sv. Petra: »Vedno sem se zavedal, da je Gospod v čolnu Cerkve in ... da čoln Cerkve ne pripada meni, nam, ampak njemu... Vse želim povabiti, da obnovite trdno zaupanje v Gospoda... Želim, da se vsakdo čuti ljubljenega od tistega Boga, ki je daroval svojega Sina za nas in nam pokazal svojo brezmejno ljubezen. Želim, da vsakdo začuti veselje, da je kristjan... Da, veselimo se daru vere; to je najdragocenejša dobrina, ki nam jo nihče ne more vzeti!« (nagovor 27. februarja 2013).

Gospodu se zahvalimo za življenje Benedikta XVI., za njegovo služenje vere, za njegovo jasnost, njegov pogum in njegovo ponižnost. Bil je resnično kot cerkveni oče sedanjosti. Naj ga Gospod še naprej blagoslavlja in mu podeljuje veselje pri njegovem služenju molitve za Cerkev.